

ДІАГНОСТИКА КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЦЕМЕНТНОЇ ГАЛУЗІ

І.О. Оплачко, О.В. Попко

Національний університет водного господарства та природокористування,
i.o.oplachko@nuwm.edu.ua, popko_em14@nuwm.edu.ua

За даними ООН цементна галузь є однією з найважливіших складових промисловості, що характеризує рівень розвитку країни [1]. При цьому частка цементної галузі у ВВП України у 2017 році становила лише 2,3 %, Білорусі – 3,1 % і були одними з найнижчих серед країн Європи, тоді як в сусідній Польщі ця частка становила 9 %, в Німеччині та Франції – 7,8 %, в США – 5,6 % [2]. Найнижчим серед країн Європи є й показник вітчизняного виробництва цементу на душу населення, який у 2017 році становив в Україні 213 кг (при використанні 222 кг), тоді як у Польщі – 489 кг, Німеччині – 342 кг, Росії – 374 кг (при використанні 379 кг), Білорусі – 488 кг (при використанні 355 кг). До того ж, в сучасних умовах глобалізації, змінності та невизначеності у діяльності промислових підприємств цементної галузі виникає значна кількість кризових ситуацій, що зумовлює погіршення показників їх функціонування та рівня конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках. Підтвердженням цього є значний рівень збитковості промислових підприємств (у 2017 р. 52 % від загальної кількості вітчизняних підприємств галузі були збитковими, серед яких одні з найбільших ПрАТ «Хайдельбергцемент Україна», ПрАТ «Дікергофф Цемент Україна», ПАТ «Подільський цемент», ПрАТ «Євроцемент-Україна»). Це свідчить про необхідність формування (удосконалення) на підприємствах галузі системи антикризового управління, основою якої є своєчасна та якісна діагностика кризових ситуацій.

В свою чергу, діагностика включає в себе розпізнавання відхилень параметрів ситуації від нормальної, раннє виявлення симптомів кризової ситуації на початку, можливості збитків і рівня дефіциту часу для виходу з кризової ситуації; визначення й оцінку факторів, що впливають на розвиток кризової ситуації, встановлення їх взаємозв'язку і взаємозалежності. Результати роботи на етапі діагностики оформляються у вигляді аналітичних оцінок, прогнозів, рекомендацій [5, с. 1680].

Нами було проведено ґрунтовну діагностику стану вітчизняних промислових підприємств цементної галузі, результати якої частково представлені в табл.

За даними табл. 1 можна простежити, що фінансовий стан більшості вітчизняних підприємств цементної галузі є кризовим. Так, відповідно до універсальної дискримінантної моделі діагностики банкрутства О. Терещенка (найбільш пристосованої для застосування у цементній галузі) існує реальна загроза банкрутства таких підприємств як ПрАТ «Хайдельбергцемент Україна», ПАТ «Подільський цемент», ПрАТ «Євроцемент-Україна».

Численні прояви кризових явищ простежуються також у діяльності ПрАТ «Дікергофф Цемент Україна» та ПрАТ «Івано-Франківськцемент», фінансовий стан якого є відносно стабільним.

Про проблеми в управлінні діяльністю підприємств цементної галузі свідчить показник економічної доданої вартості EVA, значення якого протягом досліджуваного періоду на всіх підприємствах було від'ємним, що свідчить про зниження вартості підприємств і необхідність підвищення якості управлінських рішень їх топ-менеджментом [6, с. 14].

Таблиця – Діагностика стану вітчизняних підприємств цементної галузі у 2013-2017 рр.

Підприємство			ПрАТ «Хайдельберг-цемент Україна»		ПрАТ «Дікергофф Цемент Україна»		ПАТ «Подільський цемент»		ПрАТ «Євроцемент-Україна»		ПрАТ «Івано-Франківськцемент»	
Період			2017	За сер. пер.	2017	За сер. пер.	2017	За сер. пер.	2017	За сер. пер.	2017	За сер. пер.
Аналіз фінансового стану	Аналіз рентабельності	Коеф. Рент. Активів	-0,24	-0,15	-0,15	-0,12	-0,12	-0,07	-0,19	-0,11	0,13	0,11
		Коеф. Рент. Діяльн.	-0,24	-0,15	-0,13	-0,07	-0,24	-0,17	-0,10	-0,10	0,16	0,15
	Аналіз ліквідності	Коеф. Покр.	0,28	0,51	2,37	1,45	0,45	1,07	0,51	1,10	0,27	0,46
		Коеф. Швидк. Лікв.	0,07	0,12	0,96	0,69	0,25	0,46	0,11	0,39	0,09	0,17
		Коеф. Абс. Лікв.	0,01	0,02	0,45	0,29	0,08	0,06	0,03	0,03	0,005	0,06
	Аналіз ділової активності	Коеф. Об. Активів	0,99	0,91	1,17	2,60	0,49	0,39	1,87	1,08	0,81	0,72
		Об. Кред. Заб.	4,48	7,85	6,53	5,46	1,55	1,76	1,39	1,68	8,64	6,79
		Об. Дебіт. Заб.	11,15	13,83	24,90	21,03	3,02	3,15	17,16	10,22	15,85	11,76
		Коеф. Об. Мат. Зап.	2,82	3,32	3,54	11,83	2,48	2,06	3,35	2,50	4,56	4,22
		Коеф. Об. ОЗ	2,56	2,94	2,91	5,29	1,52	1,42	3,00	2,16	4,06	3,40
		Коеф. Об. Вл. К-лу	-3,46	-0,96	-6,69	26,89	-0,40	0,25	-9,02	-4,06	2,52	1,85
	Аналіз фінансової стійкості	Коеф. Автономії	-0,42	0,09	0,01	0,02	-1,25	-0,47	-0,27	0,02	0,32	0,40
		Коеф. Фін-ня	-0,30	0,62	0,01	0,02	-0,56	0,16	-0,21	0,11	0,47	0,71
		Коеф. Заб. Вл. ОЗ	-2,61	-1,48	0,58	-0,17	-1,23	-0,41	-0,98	-0,28	-2,74	-1,64
		Коеф. Маневр. Вл. Кап.	-0,99	-0,54	0,24	-0,11	-0,40	-0,16	-0,63	-0,27	-0,44	-0,27
Моделі дискримінантного аналізу	У. Бівера		1 р.	1-5 р.	1-5 р.	1-5 р.	1-5 р.	1-5 р.	1-5 р.	1-5 р.	1-5 р.	1-5 р.
	Е. Альтмана		-0,97	0,24	0,70	0,34	-0,87	-0,10	-0,51	-0,02	1,17	1,30
	УДМ		-1,80	0,41	3,59	4,84	-1,07	0,92	0,22	1,57	5,19	5,40
	Іркутськ.школ.		-9,28	-4,32	1,15	-1,92	-3,47	-1,45	-4,30	-1,87	-3,10	-1,81
Модель EVA			-499	-394	-795	-399	-2587	-1695	-351	-577	-356	-237
			453	270	062	724	425	232	063	086	729	476
Умовні позначення: - значення показника суттєво відхиляється від норми, є сигналом наявності кризового стану об'єкта аналізу; - значення показника є близьким до норми, наявні деякі відхилення, що є загрозою появи кризової ситуації; - значення показника у межах норми.												

Джерело: сформовано автором за даними [4]

Також слід відмітити галузеві чинники прояву кризових явищ у діяльності підприємств цементної галузі, а саме: посилення конкуренції з міжнародними виробниками цементних виробів, «недобросовісна» внутрішня конкуренція, нестабільність роботи постачальників ресурсів, порушення логістики поставок готових виробів, значна енергоємність виробництва, непостійність попиту на продукцію підприємств через непрогнозованість будівництва в країні та ін. [3]. Наявність

численних галузевих факторів кризових явищ, зростання частоти їх прояву, що зумовлюють погіршення показників функціонування підприємств цементної галузі, вимагають формування і використання у їх діяльності дієвої системи управління.

До того ж, в кризових умовах обмеженості фінансових, інтелектуальних та часових ресурсів така результативна управлінська система має охоплювати всі ризики діяльності підприємств, а також координацію внутрішніх та зовнішніх дій і взаємодій із суб'єктами ринку, забезпечити яку можна шляхом врахування як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників прояву кризових явищ. Комплексний підхід до формування системи управління дозволить вищому управлінському персоналу промислових підприємств передати рішення щодо цілей, принципів та механізмів управління таким чином, щоб забезпечити максимально ефективну та швидку розробку і реалізацію програми антикризових дій, а також дій по організації рефлексивних впливів на ринкових суб'єктів, з метою за незначних фінансових витрат схилення їх до прийняття рішень, необхідних підприємству для покращення показників його функціонування та посилення конкурентних позицій як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках.

Список використаних джерел:

1. CEMBUREAU, the European cement association [Electronic resource]. – URL : <https://cembureau.eu>.
2. Statista, the portal for statistics [Electronic resource]. – URL : <https://www.statista.com>.
3. Офіційний сайт Асоціації виробників цементу України «Укрцемент» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrcement.com.ua>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Crises and Crisis Management: Integration, Interpretation, and Research Development / J. Bundy et al. // Journal of Management. – 2016. – №43 (6). – P. 1661-1692.
6. Денисюк, О. Г. Модель економічної доданої вартості EVA / О. Г. Денисюк // Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы: сборник трудов VIII международной научно-практической конференции. – Пинск : ПолесГУ, 2014. – С. 13-15.